

těji, viděl v nich své stoupence, vybízel je, aby si ordinovali kněze nedbající Říma a aby si nově uspořádali církev. Viděl již Havla Caheru, na čas svého posluchače a nyní předního z pražských farářů a vlivného člena pražské konsistoře, v čele osamostatnělé české církve, když tu v květnu r. 1524 došlo k osudnému *zvratu*. Cahera vycítil, že v husitské veřejnosti není pro tak rychlý příklon k lutherovské rozhodnosti dosti hotového souhlasu, bez rozpaků se připojil ke konservativnímu proudu a zároveň k politické reakci. Postavil se proti luterství k nemalému zklamání reformátora a k veliké škodě reformace v Čechách. Tehdy byla vhodná doba k dovršení nehotové reformace husitské a k přestavbě církve za posily luterství. Když k těmto cílům směřovali v dalších desíletích nejlepší z utrakvistů — pokročilým, o Luthera se opírajícím podobojím říká dějepisná věda *novoutrakvisté* — narazili již na rozhodný odpor energického krále Ferdinanda I. a pak i na sílící římský katolicismus.

Jevilo se ovšem od počátku, že Lutherův vliv na Čechy nezáležel zprvu vlastně v získání husitů pro jeho základní zvěst evangelia o pouhé milosti. Spíše bylo jim jeho statečné vystoupení *posilou v jejich starším husitském programu*. Povzbuzovalo je k určitějšímu odklonu od Říma i ve věcech, v nichž Luther sám zůstával konservativnější, jako v bohoslužebných obřadech. Pražští novoutrakvističtí kněží zaváděli za onoho prvního rozmachu „luterství“ kázeň při večeři Páně a zdůrazňovali posvěcení života spíše než ospravedlnění z víry. Viděli v doktoru Martinovi pokračovatele Husova. Právem v tom smyslu, že Luther pokročil v očistě evangelia dále než Hus. Luther dospěl dále i ve formálním principu reformace, že totiž rozhodněji než Hus postavil Písmo jako jediný zdroj spasitelné pravdy a potvrdil tím stanovisko táborů i Bratří. Přece však *samo východisko* Lutherovy reformace a proto i její výtěžky *se lišily od základních podnětů*, z nichž vzešla reformace česká, a od jejích cílů. Luther byl veden otázkou po spasení, to jest po vysvobození ze hříchu a viny, otázkou po jistotě milosti Boží pod neodbytným tlakem svědomí přestrašeného Zákonem. Svůj ústřední zápas sváděl ve svém nitru. Vše ostatní bylo mu na druhém místě. Z osvobození srdce mocí nově

odkryté zvěsti o celém daru spasení, darovaném z pouhé milosti, plynulo vše, čím je reformační dílo Lutherovo naplněno a co přineslo církvi i křesťanské společnosti.

Jsou to věci nesmírného dosahu. Uvidíme, jak podmanivě působila tato zvěst právě i na husity a na Bratry v pozdějším pokolení, jak ji přijali jako pravý výklad evangelia. Ale východem české reformace nebyl takový neklid svědomí trápeného vnitřní nejistotou. Hus, husité, po nich Bratři — viděli jsme to — byli vedeni otázkou, jaká je vůle Boží, jakou chce mít Kristus církev, jaký má být věrný křesťan, jak má žít opravdový kněz, jaký řád má platit ve sboru Kristovy církve, co se tedy má činit, aby se svatá vůle Boží dala ve sboru, v rodině, v životě soukromém i veřejném. Je tedy *česká reformace objektivnější, je obrácena spíše k úkolům daným od Boha* v církvi než k pozorování vlastního nitra. Jde tu o boj o Boží zákon ve všech oblastech života. Je tu chuť ke konání toho, co přikazuje Zákon. Je tu radost z Božího zákona — kdežto u Luthera má stále významné místo obava, aby nově položený důraz na poslušnost Zákona nezastřel ono jásavé prohlášení, že spasení záleží v pouhé milosti Kristově, jen když bude přijata pouhou vírou, při čemž skutky člověka nerozhodují.

Také bratrská zásada o svobodě církve, v níž nemá místa světská moc, v níž se i kázeň provozuje jen církevními prostředky, liší se od luterské cesty reformace, svěřené tak velikou měrou právě světské vrchnosti. Bratrství i husitství vůbec přispívalo k zvýšenému vědomí lidských práv, relativisovalo feudální řády a třídní rozdíly, které luterství ponechávalo nedotčeny.

Naproti tomu bylo možné očekávat, že Luther pomůže husitům a zejména Bratřím, aby se vymanili ze zákonických sklonů a ze záslužnictví, které je přese všechny výhrady stále zatěžovaly, a že Bratřím pomůže najít zásadní, zdravější řešení jejich stále nedůvěry ke světské moci v oblasti občanského života, jež dovedl na rozdíl od mnišské zbožnosti kladně zhodnotit.

Cesta vztahu mezi *Bratřimi a Lutherem* nebyla právě jednoduchá. Jednota právě prožívala dobu zevního oddechu, posílena úspěchem své vytrvalosti v nebezpečných předchozích letech